

Csiki Varga Tamás:¹ Vezetőváltás a német védelmi tárca élén

Vezetői összefoglaló

- Ursula von der Leyen 2013–2019 között védelmi miniszterként több területen is sikeres volt. Szélesítette a német nemzetközi szerepvállalást, demonstrálva a szövetségesi szolidaritást Afrikában, a Közel-Keleten és a Baltikumban, miközben az „Ertüchtigung” stratégia keretében kiképzéssel és mentorálással erősíti a partnerállamok katonai cselekvőképességét. Új kezdeményezésekkel erősítette a két- és többoldalú védelmi együttműködéseket Hollandia, Lengyelország, Csehország, és Románia irányában, valamint az EU és a NATO keretében egyaránt. A „müncheni konszenzus” nyomán megújította a német kül-, biztonság- és védelempolitikát és a Bundeswehr képességfejlesztését, és újra növelni tudta a védelmi költségvetést.
- Mandátumának mérlege azonban nem volt teljesen pozitív: komoly hiányosságok maradtak a Bundeswehr személyi állománya, felszereltsége, készenléte és infrastruktúrája terén.
- Utódjának, Annegret Kramp-Karrenbauernek is ezekkel a kihívásokkal és komoly belpolitikai vitákkal kell majd megküzdenie mind a koalíciós partner SPD, mind az ellenzéki pártok (a Zöldek, az FPD, a Linke és az AfD) irányában. Ráadásul a nagyobb nemzetközi szerepvállalással kapcsolatban a német társadalom is kritikus.

2019. július 17-én nevezték ki Annegret Kramp-Karrenbauer német védelmi miniszternek, miután Ursula von der Leyen, aki 2013 óta töltötte be a posztot, váratlanul az Európai Bizottság élére lépett előre. Elemzésünk a vezetőváltás mérlegét vonja meg, azaz egyrészt von der Leyen miniszteri időszakát értékeli, másrészt rámutat a Kramp-Karrenbauer előtt álló feladatokra.

Von der Leyen miniszteri időszakának mérlege

Ursula Von der Leyen 2013-ban – az aktuális kormányátalakítás nyomán – úgy kapta meg a védelmi tárcát, hogy a CDU–SPD koalíciós tárgyalásokban előbb elvesztette a munkaügyi tárcát, majd nem fogadta el az Angela Merkel által neki felajánlott egészségügyit² – végül így lett Németország első női védelmi minisztere. Ekkorra a Bundeswehr 2010-ben elkezdett reformfolyamata már harmadik évébe lépett és két védelmi minisztert is „elfogyasztott” különböző okokból kifolyólag, míg a haderő komoly személyi és technikai problémákkal küzdött; miközben nőtt a nyomás a nemzetközi szerepvállalást váró szövetségesek részéről, ugyanakkor csökkent a védelmi költségvetés mérete.

A következő években a nemzetközi biztonsági környezet kedvezőtlen változása, válságok sora tette próbára a német kül-, biztonság- és védelempolitika alakítóit, amire igyekeztek is megfelelő válaszokat adni. A Von der Leyen miniszteri időszakához köthető eredmények között így az alábbiak mindenképpen említést érdemelnek:

A nemzetközi szerepvállalás fokozása

Bár számszerűen a német nemzetközi szerepvállalás (amely 2011-ben a 7000 főt is megközelítette) 2013 óta – elsősorban az afganisztáni ISAF művelet lezárása következtében – 6000 főről 3500-ra

¹ Csiki Varga Tamás (csiki.tamas@uni-nke.hu) az NKE SVKK tudományos munkatársa.

² DELFS, Arne: [Merkel Succession Beckons After Von der Leyen's Defense Posting](#). [online], 2019. 08. 02. Forrás: Bloomberg.com [2019. 08. 02.]



Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

NÉZŐPONTOK 2019/3.

csökkent,³ annak földrajzi spektruma továbbra is igen széles, Közép-Ázsiától Nyugat-Afrikáig, a Baltikumtól Afrika Szarváig terjed. Sikeresnek nem is ezért, hanem a szerepvállalás minőségi jellemzőinek fejlődéséért értékelhetjük ezt az aspektust.

A Maliban 2013 óta folyó felkeléssel és terrorellenes nemzetközi – elsősorban francia – szerepvállalást (*Operation Serval*, majd *Operation Barkhane*) a Bundeswehr 2015-től, amikor az afganisztáni jelenlét csökkentése felszabadította a szükséges kapacitásokat, támogató, logisztikai szerepekben erősítette meg, bizonyos mértékig tehermentesítve ezzel a francia szövetséges erőket. Itt az ENSZ MINUSMA műveletében 2018-ban már közel 1000 fővel, az EUTM Mali kiképző műveletben 150 fővel vettek részt. Ezzel gyakorlatilag párhuzamosan 2014 őszén jött létre az „Iszlám Állam” ellenes nemzetközi koalíció, amelyben ismét támogató szerepet vállalt a Bundeswehr, elsősorban a kurd pesmerga harcosok kiképzése és felszerelése terén. A NATO vezetése alá kerülő *Operation Inherent Resolve*-ban folyamatosan 3-400 német katona vállalt szerepet az elmúlt években.⁴ 2015 januárjától az ISAF-et váltó afganisztáni *Resolute Support Mission*ben is kiképző, mentoráló tevékenységet folytatnak az afgán biztonsági erők mögött, miközben 870-ről közel 1300 főre növekedett a német jelenlét,⁵ amivel Németország a második legnagyobb támogató erővé lépett elő az Egyesült Államok mögött.

Mindez a német „*Ertüchtigung*” stratégiai megközelítést tükrözi, amely azt jelenti, hogy míg a britek és franciák kooperatív struktúrákat (*European Intervention Initiative*, *Joint Expeditionary Force*) alakítottak ki annak érdekében, hogy Európa határain kívül is cselekvőképesebbek legyenek, a németek a kapacitás- és képességfejlesztésbe fektetnek be, amikkel a válságövezetekben helyi szövetségeseik és partnereik önálló vagy együttműködésben folytatott műveleti képességét igyekeznek erősíteni. Így a műveletek harci szerepeit – és a potenciális veszteségek kockázatát – a helyi szereplőkre ruházzák át, a Bundeswehr pedig stratégiai és harcászati légi szállítást, logisztikai támogatást, katonai egészségügyi ellátást, kiképzést, és az utóbbi években fegyverszállítványokat biztosít.

A nemzetközi szerepvállalás nem kevésbé hangsúlyos eleme a NATO-n belüli szövetségesi szolidaritás megerősítése 2014 óta, ami a Krim jogellenes orosz annexiója és a kelet-ukrajnai konfliktus kirobbantása és életben tartása kapcsán az alapelemeiben megváltozó német védelempolitika egyik új pillérévé vált. Ennek keretében Berlin támogatta a NATO Készenléti Akciótervét és a Lengyelországban települő Északkeleti Hadtestparancsnokság (MNC-NE) törzsben növelte a német katonák számát. Németország lett a felálló négy többnemzeti zászlóalj közül az egyik keretnemzete (Rukla, Litvánia – jelenleg 6 nemzet részvételével összesen 1100 fő⁶), és hosszú távú elkötelezettségének és jelenlétének demonstrálására 2019 februárjában Ursula von der Leyen bejelentette, hogy 2021-ig 110 millió euró értékben finanszírozzák a helyi katonai infrastruktúra fejlesztését is.⁷ 2015 után 2019-ben ismét a Bundeswehr adja a Nagyon Magas Készenlétű Összhaderőnemi Műveleti Erő (*Very High Readiness Joint Task Force* – VJTF) keretnemzetét is, aminek elsődleges célja ugyancsak a szinte azonnali (2-5 napon belül bevethető) katonai válságkezelési képesség biztosítása. A német szerepvállalás azonban a Baltikumban is „mértékletes” maradt: célja a szövetségeseik biztosítása, nem a katonai erődemonstráció Oroszország irányában, amit az „elrettetés és párbeszéd” kettős megközelítésének fenntartásával ír le Berlin. Ez a megközelítés jól látható a NATO- és többnemzeti hadgyakorlatokon való visszafogott, de látható szerepvállalásban a Baltikum térségében és Lengyelországban, ugyanis igyekeznek kerülni a „provokatív” katonai jelenlétet, így az elmúlt években az európai nagyhatalmakhoz és helyi országokhoz képest is kis létszámú kontingensekkel vettek részt a nagy szárazföldi hadgyakorlatokon. E kényes kettősség fenntartása, ugyanakkor

³ Az adatok forrása: [Die aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr](#) és az oldal archivált adatai. [online], 2019. 04. 25. Forrás: Bundeswehr.de [2019. 04. 25.] Az adatok összegyűjtését, a heti létszámadatokból felépített adatbázis tisztítását és az adatok összegzését Borsányi András István végezte.

⁴ Uo.

⁵ [Resolute Support Mission \(RSM\): Key Facts and Figures](#). [online], 2019. 02. 15. Forrás: nato.int [2019. 08. 02.]

⁶ [NATO's Enhanced Forward Presence. Factsheet](#). [online], 2019. július Forrás: nato.int [2019. 08. 02.]

⁷ [Germany pledges €110 million to boost NATO battalion infrastructure in Lithuania](#). [online], 2019. 02. 04. Forrás: Defense Post [2019. 08. 02.]



a szövetségesek felé a biztonsági garanciák hitelességének megőrzése Európa egyik vezető politikai–katonai hatalmaként a német politikai vezetés, így von der Leyen sikere is volt.

A nemzetközi védelmi együttműködés erősítése

2014-ben annak egyértelmű demonstrálása, hogy Oroszország akár fegyveres erővel is kész és képes megváltoztatni a fennálló európai biztonsági architektúrát, miközben a nemzetközi jogi kereteket is semmibe veszi, lényegében visszajára fordította a Bundeswehr 2010-ben megkezdett reformfolyamatát. Von der Leyen miniszter asszonynak azt kellett elérnie, hogy öt éven belül a haderőcsökkentés és az erős válságkezelési profillal rendelkező, kisebb, könnyebben felszerelt Bundeswehr kialakításának terve helyett visszatérjenek a robosztus területvédelmi képességek (ezzel együtt az ismét növekvő haderőlétszám és nehéz haditechnika), valamint az európai szövetségesekkel közös struktúrák kialakításához.

Ursula von der Leyen védelmi miniszterként eltöltött évei alatt a védelmi együttműködési keretek szélesítése, és az egyes formációk tartalommal való megtöltése is jól haladt. A fent már említett példákon túlmenően Berlin erősítette a kétoldalú katonai együttműködést és alegység szintű integrált szervezeteket hozott létre a hollandokkal, lengyelekkel, csehekkel és románokkal is.

A 2015-ös Brexit ellenére az EU Globális Stratégiájának elfogadása is részsikert jelentett, de még inkább az Állandó Strukturált Együttműködés (*Permanent Structured Cooperation – PESCO*) keretében kialakított 34 képességfejlesztési program támogatása a tagállamok részéről. Bár a sajtóban népszerű „Európai Védelmi Unió” és „közös európai haderő” megvalósítása még igen távoli elképzelést jelent, az európai műveleti autonómia – azaz az európai államok közös, akár az Egyesült Államoktól is független cselekvőképességének – megteremtése felé több lépést is tettek az európai államok az elmúlt években. Az Európai Védelmi Alap (*European Defense Fund – EDF*), a Koordinált Éves Védelmi Szemle (*Coordinated Annual Review on Defense – CARD*), az EUFOR Válságkezelési Műveleti Központ (*Crisis Response Operations Core – CROC*) az összehangolt közös védelmi technológiai kutatások és képességfejlesztés, valamint a műveletek tervezési és vezetési képességének magjait teremtették meg. E kezdeményezések tárgyalási folyamata során a német álláspont mindvégig az „inkluzivitás” volt, azaz, hogy az EU-tagállamok minél szélesebb köre vegyen részt azokban; míg a francia megközelítés „a képesek és hajlandók” szűkebb, de vélhetően eredményesebb koalícióépítését támogatta volna. A megvalósításban azt láthatjuk, hogy a német elképzelés jutott érvényre.

A német kül-, biztonság- és védelempolitika „megújítása”

A nemzetközi biztonsági környezet romlása, a sorozatos válságok, valamint a szövetségesek fokozódó elvárásai és nyomásgyakorlása, hogy Berlin nagyobb nemzetközi szerepet vállaljon, lassan erjedő belpolitikai vitát váltott ki és a „normalizálódás” irányába mozdította el a német kül-, biztonság- és védelempolitikai gondolkodást. Von der Leyen miniszteri időszakának egyik meghatározó eredménye az ún. „müncheni konszenzus” kialakítása, azaz a 2014-es Müncheni Biztonságpolitikai Konferencián elmondott vezetői beszédek a nagyobb felelősségvállalásról. Akkor egymást erősítő felszólalásaikban Joachim Gauck szövetségi államelnök, Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter és Ursula von der Leyen védelmi miniszter egyöntetűen hitet tettek a nagyobb német szerepvállalás mellett, összhangban Németország gazdasági erejével, politikai szerepvállalásával és a globális gazdasági, politikai és biztonsági folyamatokban látható mély beágyazottságával.⁸

A „müncheni konszenzus” nemzetközi szerepfelfogása az új Fehér Könyvbe (2016) és az arra épülő Bundeswehr Koncepcióba (2018), illetve a Bundeswehr 2032-ig szóló (nem nyilvános) képességfejlesztési koncepcióba

⁸ Maximilian TERHALLE – Bastian GIEGERICH: The Munich Consensus and the Purpose of German Power. *Survival*, 58. évf., 2016/2., 157.



ciójába (*Fähigkeitsprofil der Bundeswehr*, 2018) is beépült, így a német védelempolitika „megújításának” egyértelmű eredménye, ami hosszú távon meghatározza Németország nemzetközi szerepvállalását, egyre mélyebben beágyazva a Bundeswehrt a szövetséges haderők hálózatába.

A védelmi kiadások növelése

A német védelmi költségvetés a 2008-as gazdasági válságot követő években híven tükrözte az államháztartási megszorításokkal végzett német válságkezelő szemléletet: 2010-2014 között 2,8 milliárd dollárral, azaz közel 7%-kal csökkent.⁹ Nem véletlen, hiszen maga a 2010-es Bundeswehr-reformfolyamat is a 2014-ig tartó időszakra vonatkozó, összesen 8,3 milliárd eurós költségcsökkentési döntéssel vette kezdetét.¹⁰ Von der Leyen miniszteri időszakának végére a látványosan javuló német gazdasági teljesítménynek és az ezzel párhuzamosan romló biztonsági környezetnek köszönhetően ez a trend megfordult. 2014-2018 között mintegy 6,24 milliárd dolláros, avagy 16%-os növekedés következett az éves költségvetésben, így – elvben – rendelkezésre állt az a forrás, ami a reformfolyamathoz és haditechnikai modernizációhoz szükséges volt. Ugyanakkor a legélesebb kritikákat is azt illetően kapta a védelmi minisztérium vezetése, hogy a növekvő források és a mélyre ható intézményi átalakítás ellenére sem sikerült rendezni a Bundeswehr hadrafoghatósági hiányosságait.

Kritikák

Németország első női védelmi minisztereként Ursula von der Leyent nem övezte általános elfogadottság a Bundeswehr tisztikarában és állományában sem. Ennek leginkább elhíresült epizódja az a 2017-es eset volt, amikor a Bundeswehr kötelekében több (szexuális) zaklatásra, megszegényítési esetre derült fény, és a miniszter a körületekintő kivizsgálást bejelentve igen szerencsétlenül úgy fogalmazott, hogy „a német haderőben problémák vannak a hozzáállással, és ez különböző szinteken gyenge vezetéssel párosul”.¹¹ A kritika széleskörű felháborodást és vitát váltott ki, ami után a miniszter asszonynak magyarázkodnia kellett és a szélsőjobb oldali eszmék, szexista megnyilvánulások megjelenésének tulajdonította kijelentését. (Ezek szaporodó számáról egyébként a Főszemlélő éves jelentése is beszámolt, legutóbb 2019 januárjában.¹²)

Ennél lényegesen több gondot okoztak a Bundeswehr strukturális problémái, amiket csak egyes részterületeken sikerült kezelni, de általánosságban még ma is megoldatlanok. A reformfolyamat 2010-es kezdete, illetve a sorkatonai szolgálat 2011-es felfüggesztése óta okoz gondot a toborzás és az állandó létszámihiány mind a szerződéses, mind az önkéntes állomány körében. Von der Leyen a védelmi miniszteri tárca átvétele után hirdette meg „a Bundeswehr vonzóvá tételét” célzó programját (*Agenda Attraktivität*), amely a 2014-től ismét növekvő anyagi forrásokra támaszkodva növelte a béreket és más személyi juttatásokat, javította a katonák lakhatását, elhelyezését, többféle családtámogatási, szociális és képzési programot indított, ezáltal vonzóbb munkaadóvá téve a fegyveres erőket.¹³ Az infrastruktúra-fejlesztési költségvetési keret is 200 millió euróval bővült 2015-2018 között, elérve a 965 millió eurót.¹⁴ Ezen a területen részben sikeresnek nevezhetjük a miniszteri programot – ugyanakkor a toborzási nehézségeket teljes mértékben nem sikerült megoldani. 2018-ban végre sikerült feloltni a (2016-ra kitűzött) 170.000 fős létszámot, sőt meg is haladták azt (120.000 szerződéses és 53.000 hivatásos katona, akiket 8.200 önkéntes és 3.800 tartalékos is támogat).¹⁵ Bár a 2016-os mintegy 4000

⁹ SIPRI Military Expenditures Database, [online], 2019. Forrás: Sipri.org [2019. 08. 02.] Az összegek az összevethetőség kedvéért nem nominálértéken, hanem 2017-es konstans dollár-árfolyamon szerepelnek.

¹⁰ CSIKI Tamás: *Német haderőreform, 2010-2011. Nemzet és Biztonság*, 4. évf., 2011/5, 52.

¹¹ *Germany's von der Leyen under fire over Bundeswehr 'leadership' debacle*. [online], 2017. 05. 03. Forrás: DW.com [2019. 08. 02.]

¹² *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten, Jahresbericht 2018*. [online], 2019. 01. 27. Forrás: Dip21.bundestag.de [2019. 08. 02.], 8-9.

¹³ *Die Agenda Attraktivität*. [online], 2014. 06. 02. Forrás: Bundeswehr.de [2019. 08. 02.]

¹⁴ *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten, Jahresbericht 2018*, 48.

¹⁵ *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten, Jahresbericht 2018*, 17.

fős állományhiányt sikerült pótolni, a problémát jelenleg az évről évre kevesebb jelentkező okozza, mivel a piaci szektor mellett más állami munkaadók is versenyeznek a munkaerőért. Tekintettel arra, hogy 2025-ig a Védelmi Minisztérium a szerződéses állomány létszámát további 4000, a tartalékosokét további 1000 fővel kívánja növelni, elérve a 203.000 fős összlétszámot 2025-re, a munkaerőpiaci verseny fokozódni fog.¹⁶ A belső állományarányok ennél sokkal kritikusabb helyzetet mutatnak: 2018 novemberében 21.490 poszt volt betöltetlen altiszti rendfokozat felett (közel 800-zal kevesebb, mint egy évvel korábban), a Bundeswehr haderő- és fegyvernemeinek teljes spektrumában. A hiány a fizikailag megterhelő és a speciális szaktudást igénylő munkakörökben a legnagyobb.¹⁷

Ennél is nagyobb és jól látható problémát jelent – amit nem sikerült érdemben enyhíteni von der Leyen minisztersége alatt – a Bundeswehr készenléte, ahol általánosságban a nagy fegyverrendszerek kevesebb, mint 50%-a volt hadra fogható 2018-ban, egyes fegyvernemek és -rendszerek esetében azonban ennél is rosszabb volt a helyzet. Néhány példát említve: a hadrendben álló 58 darab NH-90 többcélú helikopter közül 2017 végén 13 volt bevetésre kész – majd tavaly 10 új forgószárnyast kapott a légierő. Az 52 darab Tiger harci helikopter közül 12 volt bevetésre kész 2017-ben, majd tavaly 16 új eszköz is érkezett. A 128 darab Eurofighter többcélú vadászpilóta nélküli repülőgépközül 39 volt bevethető 2017 végén, egy évvel később összesen 136 volt hadrendben. A szárazföldi erők 176 darab Puma gyalogsági harcjárműjéből 48 volt bevethető 2017 végén, a teljes állomány létszáma egy évvel későbbre 248-ra emelkedett.¹⁸ Jól látható tehát, hogy a kieső haditechnikát új eszközök dinamikus beszerzésével is igyekeznek pótolni. Az eszközök rendelkezésre állásának hiányosságai azonban nemcsak a potenciális vagy tényleges műveleti részvételt akadályozzák, hanem a kiképzést és hadgyakorlatokat is részben korlátozni kellett. Különösen komolyak a problémák a haditengerészet és légierő esetében.¹⁹

Mint láthattuk, a fenti folyamatok keresztmetszetében 2016 óta szakpolitikai szinten négy terület kedvezőtlen trendjeinek a megfordítása áll: finanszírozás, személyi állomány, eszközök és infrastruktúra. Von der Leyen védelmi miniszteri munkásságának legkevésbé sikeres, egyes esetekben kifejezetten sikertelen fejezetei épp ezeken a „belső” területeken láthatók – egyben kijelölik a Kramp-Karrenbauer előtt álló legfontosabb feladatokat is, amelyeket nehéz kül- és belpolitikai környezetben kell(ene) megvalósítani.

Az Annegret Kramp-Karrenbauer előtt álló feladatok

Amennyiben Annegret Kramp-Karrenbauer sikerrel jár a növekvő finanszírozás fenntartásában, a személyi állomány szükséges mértékű toborzásában és megtartásában, az eszközök és infrastruktúra fejlesztésében és ezáltal összességében a Bundeswehr hadrafoghatóságának növelésében, bizonyítani tudja szervező, vezetői és kompromisszumteremtési képességét is – elvben még a merkel utódlás vitatott útjára is visszatérítve az ambíciózus politikust. Ehhez azonban mind külső, mind belső akadályokkal meg kell küzdenie, amelyeket jelzésértékkel érdemes áttekintenünk.

Külpolitikai kihívások

Németország számára az elmúlt évek nemzetközi politikai fejleményei jobbra kedvezőtlenek voltak. Ezek közül is kiemelkedik az Egyesült Államok külpolitikai szemléletváltása Donald Trump elnökségének időszakában, ami több, kifejezetten káros következménnyel is járt Berlin számára. Trump elnök megválasztása nemcsak a Transzatlanti Szabadkereskedelmi és Beruházási Partnerség (*Transatlantic Trade and Investment Partnership* – TTIP) sírját ásta meg, de a gazdasági verseny és konfliktusok kiélezése politikai feszültséget is szült az Atlanti-

¹⁶ Uo.

¹⁷ *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten, Jahresbericht 2018*, 18.

¹⁸ *Unterrichtung durch den Wehrbeauftragten, Jahresbericht 2018*, 40.

¹⁹ Uo.

óceán két partján. Ezt a politikai feszültséget tovább növelte a NATO-n belül a szövetségesek bárdolatlan kritikája, miszerint „nem teljesítenek elég jól” a biztonság közös fenntartása terén, sőt Németország kifejezetten „tartozik” az Egyesült Államoknak azért, mert elrettentése és jelenléte révén főszerepet játszik Európa stabilizálásában. Trump elnök tranzakcionális külpolitikája a NATO-n belüli biztonsági garancia „automatizmusát” is megkérdőjelezi. Szélesebb értelemben a trumpi külpolitikának a multilaterális intézményeket és a nemzetközi normákat megkérdőjelező elemei pedig azt a nemzetközi rendszert bomlasztják, amelynek egyik legnagyobb nyertese éppen Németország, ezért közvetlenül ellentétesek Berlin érdekeivel.²⁰ Ezt a viszonyrendszert – elsősorban a NATO-n belül – Kramp-Karrenbauernek sem lesz egyszerű menedzselni, pozícióit pedig azáltal tudja javítani, ha Berlin valóban „jobban teljesít”, azaz növelni képes védelmi kiadásait, erősíti katonai képességeit és fokozza nemzetközi szerepvállalását. Egyben ez a helyzet – ahogy az elmúlt években is – erősíteni fogja az európai stratégiai autonómia létrehozására vonatkozó törekvéseket, ahol a német szerep megkerülhetetlen, a vezetés szándéka azonban megkérdőjelezhető.

Hasonlóan ellentmondásos a viszony Oroszországgal, ahol a gazdasági érdekek (az Északi Áramlat-2 földgázvezeték építése által az energetikai kapcsolatok szorosabbra fűzése) és a politikai–(katonai) biztonsági megfontolások ellentmondanak egymásnak. A hiteles elrettentés és a párbeszéd egyidejű fenntartása lehet, hogy politikailag működőképes megoldás a közvetlen konfliktusok elkerülése érdekében, ugyanakkor a szövetségesekből igen heves kritikát vált ki és nemcsak megnehezíti a hiteles német vezető szerep kialakítását, de az élő konfliktusok megoldását (például Ukrajna területi integritásának helyreállítását) sem képes elősegíteni.

Az elmúlt évek tanulságai alapján Annegret Kramp-Karrenbauer is számíthat az európai déli szomszédságban kialakuló, onnan kiinduló válsághelyzetekre Irakban, Szíriában, Líbiában és Afrika számos más országában – amelyekre kezelésére képesnek kell lennie – legalább szövetségesi koalíciókban. Ehhez a miniszternek nemcsak a katonai képességeket, hanem a szükséges politikai akaratot és az anyagi erőforrásokat is biztosítania kell.

Belpolitikai kihívások

A fenti kihívások kezelésének, illetve a felvázolt szükséges lépéseknek minden esetben vannak aktuális belpolitikai feltételei is. A védelmi költségvetés növelése vagy fenntartása jelentős mértékben függ a koalíciós partner szociáldemokratáktól (SPD), akik eddig is igen kritikusak voltak e téren²¹ és szívesebben fordítanak a német gazdaság növekedéséből származó extra forrásokat más, a társadalom által közvetlenül érzékelt területekre (szociális kiadások, oktatás, gazdaságfejlesztés). Ez közelebb áll a társadalmi preferenciákhoz is, amelyek szempontjából a szövetségesi szolidaritás és a hiteles szerepvállalás kevésbé erős érv a védelmi kiadások növelése mellett (2018-ban csak 43% támogatta azt²²).

Hasonlóképpen nehéz lehet a nemzetközi szerepvállalás fenntartása, hovatovább a szövetséges államok által várt növelése, amit a politikai paletta mindkét széléről kritizálnak (balról a Linke, jobbról az AfD teljes mértékben elutasítja) és a német társadalom is ambivalens véleménnyel van róla. Általánosságban a nagyobb nemzetközi szerepvállalást 57% támogatta 2018-ban (a 2015-ös 66%-ról folyamatosan csökkenő tendenciában)²³, de ebben is inkább a puha hatalmi eszközöket részesítenék előnyben: a diplomáciai eszközöket (85%) és a fejlesztéspolitikát (62%); a stabilizációs műveleteket már kevésbé támogatják (54%), míg a harci katonai beavatkozásokat jelentős mértékben elutasítják (csak 27% támogatja, 30% részben egyetért, 42% elutasítja).²⁴

²⁰ Trump elnök külpolitikájáról lásd: CSIKI VARGA Tamás: [A Trump-stratégia nyomában – A 2017-es amerikai Nemzeti Biztonsági Stratégia értékelése](#). *Nemzet és Biztonság*, 10. évf., 2018/2., 103-124.; CSIZMAZIA Gábor: [Trump elnök kiforrotlan „realizmusa”](#). *SVKK Elemzések*, 2018/3. [online], 2018. 01. 19. Forrás: [svkk.uni-nke.hu](#), [2019. 08. 02.]

²¹ [Verteidigungsausgaben: SPD attackiert Kramp-Karrenbauer](#). [online], 2019. 07. 21. Forrás: [Morgenpost.de](#) [2019. 08. 03.]

²² [Berlin Pulse 2018/2019. German Foreign Policy in Perspective](#). [online], 2019. Körber Stiftung, Berlin [2019. 08. 03.]

²³ [Sicherheits- und Verteidigungspolitiches Meinungsbild in der Bundesrepublik Deutschland. Ergebnisse und Analysen der Bevölkerungsbefragung – 2018. Forschungsbericht 118](#). 2018. [online], ZMsBW, Potsdam [2019. 08. 03.], 39.

²⁴ [Sicherheits- und Verteidigungspolitiches Meinungsbild in der Bundesrepublik Deutschland](#), 43.



Stratégiai Védelmi Kutatóintézet NÉZŐPONTOK 2019/3.

A védelempolitikai portfólió hasonlóan vitatott elemét képezi a fegyverexport-politika, itt ugyanis a német hadiipar (és munkavállalók) gazdasági érdekei ütköznek azzal a külpolitikai tradícióval és a választópolgárok többségi véleményével, hogy válságövezetekbe nem adnak el a német állam engedélyével nehézfegyvereket (44% ellenzi, 30% részben, 24% teljesen elfogadhatónak tartja).²⁵ Mivel a már említett Ertüchtigung doktrína is a partnerek kiképzésén és szükség esetén felfegyverzésén nyugszik, ezt az ellentmondást is kezelnie kell az új védelmi miniszternek.

Összességében előzetesen azt láthatjuk, hogy Annegret Kramp-Karrenbauer előtt nehéz pálya áll, amikor átveszi a védelmi miniszteri stafétát. Sőt, előzetesen a német lakosság széleskörű szimpátiája sem kíséri: az ARD Deutschland és az Infratest Dimap augusztus eleji reprezentatív közvélemény-kutatása szerint kinevezése csak a válaszadók 16%-a szerint jó választás (még a CDU/CSU-szavazók esetében is csak 38% szerint), míg 65% szerint nem jó.²⁶ Érdemi véleményt azonban erről majd az első komoly válsághelyzetben, vagy néhány hónap elteltével tudunk alkotni.

²⁵ Uo.

²⁶ [ARD Deutschlandtrend, 2019. augusztus](#). [online], 2019. 08. 02. Forrás: Infratest-dimap.de, [2019. 08. 03.]



Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

NÉZŐPONTOK 2019/3.

Az „SVKK Nézőpontok” 2010 óta a Kutatóintézet külső munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit, értékeléseit közreadó, illetve a Kutatóintézet munkatársainak szubjektívebb szakmai véleményét közlő időszakos kiadvány.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:

Etl Alex, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

ISSN 2498-843X

© Csiki Varga Tamás, 2019

© Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2019